

ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΙ

ΕΔΑΦΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ

Η ΔΥΝΑΣΤΕΙΑ

ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΚΑΙ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ

Επίθετα-Επωνυμίες Πτολεμαίων

Πτολεμαίος Α' Σωτήρ

Πτολεμαίος Β' Φιλάδελφος

Πτολεμαίος Γ' Ευεργέτης

Πτολεμαίος Δ' Φιλοπάτωρ

Πτολεμαίος Ε' Επιφανής

Πτολεμαίος ΣΤ' Φιλομήτωρ

Πτολεμαίος Ζ' Νέος Φιλοπάτωρ

Πτολεμαίος Η' Ευεργέτης Β'

Πτολεμαίος Θ' Σωτήρ Β'

Πτολεμαίος Ι' Αλέξανδρος

Πτολεμαίος ΙΑ' Αλέξανδρος Β'

Πτολεμαίος ΙΒ' Νέος Διόνυσος Θεός Φιλοπάτωρ

Πτολεμαίος ΙΓ' Θεός Φιλοπάτωρ

Πτολεμαίος Α' Σωτήρ

Νόμισμα Πτολεμαίου Α' (305-283/2 π.Χ.)

Νομίσματα Πτολεμαίου Β' Φιλάδελφου με
απεικονίσεις του πατέρα του (πάνω), του ίδιου, της
συζύγου και των γονέων του (κάτω)

Νόμισμα που απεικονίζει τον
Πτολεμαίο Γ' Ευεργέτη (246-222 π.Χ.)

Α

Πτολεμαίος Στ' Φιλομήτωρ (186-145 π.Χ.)

Προσφορές του Πτολεμαίου Β' στην θεοποιημένη Αρσινόη Β' (316-268 π.Χ.)

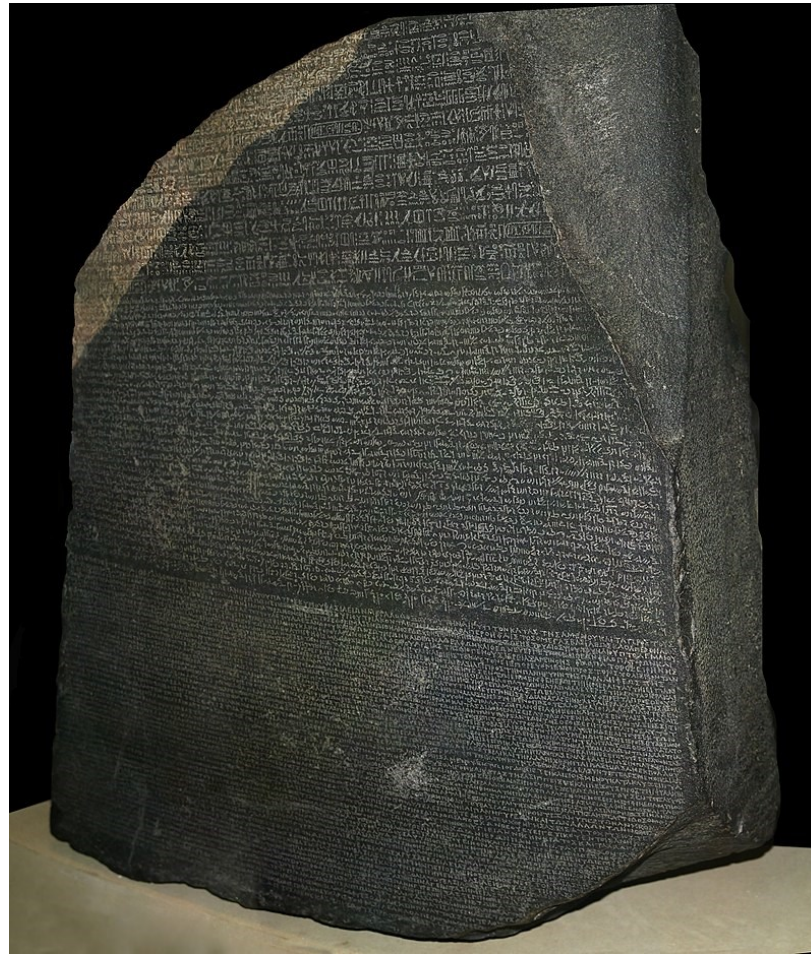

Προσφορές της Κλεοπάτρα Ζ' και του Καισαρίωνα στις αιγυπτιακές θεότητες στον ναό της Αθώ στα Δένδρα

Ψήφισμα ιερέων αιγυπτιακών θεοτήτων για τον Πτολεμαίο Ε΄, Μέμφις 198 π.Χ.

OGIS 56, 238 BC

βασιλεύοντος Πτολεμαίου τοῦ Πτολεμαίου καὶ Ἀρσινόης, θεῶν Ἀδελφῶν ἔτους
ένάτου, ἐφ' ἱερέως Ἀπολλωνίδου τοῦ

Μοσχίωνος Ἀλεξάνδρου, καὶ θεῶν Ἀδελφῶν καὶ θεῶν Εὐεργετῶν, κανηφόρου
Ἀρσινόη[ς] Φιλαδέλφου Μενεκρατείας

τῆς Φιλάμμονος, μηνὸς Ἀπελλαίου ἐβδόμηι, Αἴγυπτίων δὲ Τυβὶ ἐπτακαιδεκάτηι·
ψήφισμα· οἱ ἀρχιερεῖς

καὶ προφῆται καὶ οἱ εἰς τὸ ἄδυτον εἰσπορευόμενοι πρὸς τὸν στολισμὸν τῶν θεῶν
καὶ πτεροφόροι καὶ ἱερογραμματεῖς καὶ

5 οἱ ἄλλοι ἱερεῖς οἱ συναντήσαντες ἐκ τῶν κατὰ τὴν χώραν ἱερῶν εἰς τὴν πέμ[π]την·
τοῦ Δίου, ἐν ᾗ ἄγεται τὰ γενέθλια τοῦ

βασιλέως, καὶ εἰς τὴν πέμπτην καὶ εἰκάδα τοῦ αὐτοῦ μηνός, ἐν ᾗ παρέλαβεν τὴν·
β[α]σιλείαν παρὰ τοῦ πατρός, συνεδρεύσαντες

ταύτηι τῆι ἡμέραι ἐν τῷ ἐν Κανώπῳ ἱερῷ τῶν Εὐεργετῶν θεῶν εἶπαν· ἐπειδὴ
[βασ]ιλεὺς Πτολεμαῖος Πτολεμαίου καὶ Ἀρσινόης, θεῶν Ἀδελφῶν,

καὶ βασίλισσα Βερενίκη ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ καὶ γυνή, θεοὶ Εὐεργέται, διατελοῦσιν
πολλ[ὰ] καὶ μεγάλα εὐεργετοῦντες τὰ κατὰ τὴν χώραν ἱερὰ καὶ

τὰς τιμὰς τῶν θεῶν ἐπὶ πλέον αὖξοντες, τοῦ τε Ἄπιοις καὶ τοῦ Μνήυιοις καὶ τῶν λοιπῶν ἐνλογίμων ἱερῶν ζώων τῶν ἐν τῇ χώρῃ τὴν

10 ἐπιμέλειαν διὰ παντὸς ποιοῦνται μετὰ μεγάλης δαπάνης καὶ χορηγίας, καὶ τὰ ἐξενεχθέντα ἐκ τῆς χώρας ἱερὰ ἀγάλματα ὑπὸ

τῶν Περσῶν ἐξστρατεύσας ὁ βασιλεὺς ἀνέσωσεν εἰς Αἴγ[υπτο]ν καὶ ἀπέδωκεν εἰς τὰ ἱερὰ, ὅθεν ἕκαστον ἐξ ἀρχῆς ἐξήχθη, τὴν τε

χώραν ἐν εἰρήνῃ διατετήρηκεν προπολεμῶν ὑπὲρ αὐτῆ[ς π]ρὸς πολλὰ ἔθνη καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς δυναστεύοντας, καὶ τοῖς ἐν τῇ χώρῃ

πᾶσιν καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ὑπὸ τῶν αὐτῶν βασιλείαν τασσομένοις τὴν εὐνομίαν παρέχουσιν, τοῦ τε ποταμοῦ ποτε ἐλλιπέστερον ἀνα-

βάντος καὶ πάντων τῶν ἐν τῇ χώρῃ καταπεπληγμένων ἐπὶ τῷ συμβεβηκότι καὶ ἐνθυμουμένων τὴν γεγενημένην καταφθορὰν

15 ἐπὶ τινῶν τῶν πρότερον βεβασιλευκότων, ἐφ' ὧν συνέβη ἀβροχίαις περιπεπτωκέναι τοὺς τὴν χώραν κατοικοῦντας, προστάντες κηδεμο-

νικῶς τῶν τε ἐν τοῖς ἱεροῖς καὶ τῶν ἄλλων τῶν τὴν χώραν κατοικούντων, πολλὰ μὲν προνοηθέντες, οὐκ ὀλίγα δὲ τῶν προσόδων ὑπερ-

ιδόντες ἔνεκα τῆς τῶν ἀνθρώπων [σ]ωτηρίας, ἕκ τε Συρίας καὶ Φοινίκης καὶ Κύπρου καὶ ἐξ ἄλλων πλειόνων <τόπ>ων σῖτον μεταπεμ-

ψάμενοι εἰς τὴν χώραν τιμῶν μειζόνων διέσωσαν τοὺς τὴν Αἴγυπτον κατοικοῦντας, ἀθάνατον εὐεργεσίαν καὶ τῆς αὐτῶν ἀρετῆς

μέγιστον ὑπόμνημα καταλείποντες τοῖς τε νῦν οὕσιν καὶ τοῖς ἐπιγινομένοις. ἀνθ' ὧν οἱ θεοὶ δεδώκασιν αὐτοῖς εὐσταθοῦσαν τὴν βασιλεί-

20 αν καὶ δώσουσιν τὰ λ[λ]' ἀγαθὰ πάντα εἰς τὸν αἰὶ χρόνον. ἀγαθῆι τύχηι, δεδόχθαι τοῖς κατὰ τὴν χώραν ἱερεῦσιν τάς τε προὔπαρχούσας

τιμὰς ἐν τοῖς ἱεροῖς βασιλεῖ Πτολεμαίωι καὶ βασιλίσσηι Βερενίκηι, θεοῖς Εὐεργέταις, καὶ τοῖς γονεῦσιν αὐτῶν θεοῖς Ἀδελφοῖς καὶ τοῖς προγόνοις

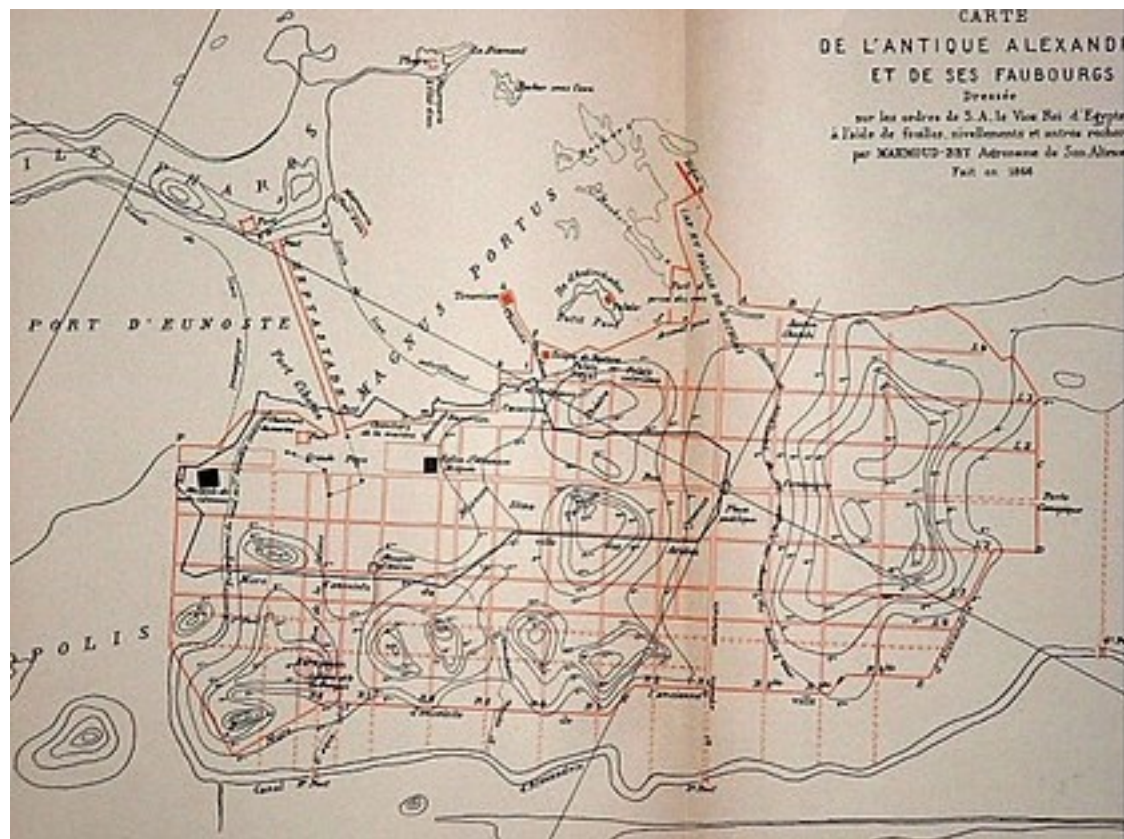
θεοῖς Σω[τῆρ]σιν αὕξειν, καὶ τοὺς ἱερεῖς τοὺς ἐν ἑκάστωι τῶν κατὰ τὴν χώραν ἱερῶν προσονομάζεσθαι ἱερεῖς καὶ τῶν Εὐεργετῶν θεῶν καὶ ἐνγράφε-

σθαι [ἐν π]ᾶσιν τοῖς χρηματισμοῖς καὶ ἐν τοῖς δακτυλίοις, οἷς φοροῦσιν προσεγκολάπτεσθαι καὶ τὴν ἱερωσύνην τῶν Εὐεργετῶν θεῶν· προσαποδειχθῆ-

να[ι] δὲ πρὸς ταῖς νῦν ὑπαρχούσαις τέσσαρσι φυλαῖς τοῦ πλήθους τῶν ἱερέων τῶν ἐν ἑκάστωι ἱερῶι καὶ ἄλλην, ἣ προσονομασθήησεται πέμ-

25 πτη φυλὴ τῶν Εὐεργετῶν θεῶν...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ

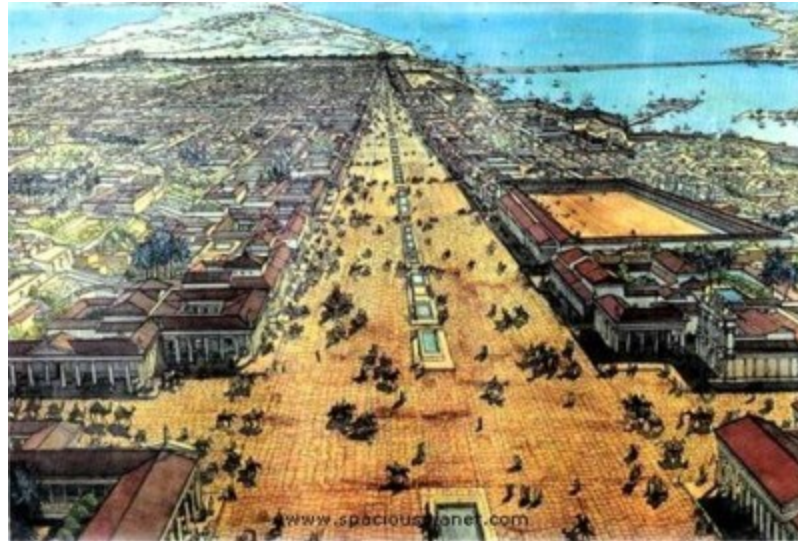

Στράβων 17.1.8

Ολόκληρη την πόλη διασχίζουν δρόμοι κατάλληλοι για την κυκλοφορία αλόγων και αμαξιών, και δύο ιδιαίτερα φαρδείς, με πλάτος πάνω από ένα πλέθρο (30 μ.), οι οποίοι τέμνονται μεταξύ τους σχηματίζοντας ορθή γωνία. Και η πόλη διαθέτει ωραιότατα τεμένη και δημόσιους χώρους και βασιλικά ανάκτορα, που καλύπτουν το ένα τέταρτο ή ακόμη και το ένα τρίτο του συνολικού εμβαδού της πόλης... Όλα συνδέονται μεταξύ τους και με το λιμάνι, ακόμη και όσα βρίσκονται έξω από την πόλη.

Η μεγάλη πομπική οδός

Ο Φάρος της Αλεξάνδρειας

Νομίσματα της Αλεξάνδρειας

Απεικόνιση της Αλεξάνδρειας σε ψηφιδωτό δάπεδο με πλώρη πλοίου στο κεφάλι, 2^{ος} αι. π.Χ.

Μουσείο

- **Στράβων 17.1.8**

Το Μουσείο ανήκει επίσης στο σύμπλεγμα των βασιλικών ανακτόρων, και διαθέτει διάδρομο περιπάτου, χώρο συζητήσεων με καθίσματα και ένα μεγάλο κτήριο που στεγάζει την τραπεζαρία των λογίων οι οποίοι ανήκουν στο Μουσείο. Όσοι ανήκουν σε αυτό τον κύκλο των λογίων έχουν κοινή περιουσία και έναν ιερέα, ο οποίος τότε οριζόταν από τους βασιλιάδες και τώρα από τον αυτοκράτορα.

Θεόκριτος, Ειδύλλιο 17 (για τον Πτολεμαίο Β΄ Φιλάδελφο)

Και έχει δικό του το μεγαλύτερο μέρος της Φοινίκης' το ίδιο και την Αραβία και την Συρία και τη Λιβυή και τους μελαχρινούς Αιθίοπες. Και οι Πάμφυλοι και οι Κίλικες που είναι γενναίοι πολεμιστές και οι Λύκιοι και οι φιλοπόλεμοι οι Κάρες όλοι σε έχουν άρχοντα. Και ο στόλος σου ο φοβερός τα πέλαγα αρμενίζει και ορίζει τις Κυκλάδες. Οι θάλασσες όλες και οι στεριές και τα γάργαρα ποτάμια, όλα τους διαλαλούν πως είναι του Πτολεμαίου.

Πολύβιος 5.34

Διότι ήταν ισχυρότεροι από τους βασιλείς της Συρίας και στην ξηρά και στην θάλασσα, επειδή κατείχαν την Κοίλη Συρία και την Κύπρο.

Βρίσκονταν επίσης κοντά στους δυνάστες της Ασίας και στα νησιά, αφού κατείχαν τις σπουδαιότερες πόλεις και περιοχές και τα λιμάνια σε ολόκληρο το μήκος των παραλίων από την Παμφυλία ως τον Ελλήσποντο και την περιοχή της Λυσιμάχειας' και παρακολουθούσαν τις εξελίξεις στη Θράκη και τη Μακεδονία κατέχοντας την Αίνο και τη Μαρώνεια και άλλες πόλεις ακόμη πιο μακριά... όπως ήταν φυσικό, έδιναν μεγάλη σημασία στις εξωτερικές τους υποθέσεις.

Συριακοί πόλεμοι

- 274-271 π.Χ. Α΄ Συριακός πόλεμος
- 260-253 π.Χ. Β΄ Συριακός πόλεμος
- 246-241 π.Χ. Γ΄ Συριακός πόλεμος
- 219-217 π.Χ. Δ΄ Συριακός πόλεμος
- 202-200 π.Χ. Ε΄ Συριακός πόλεμος
- 169-168 π.Χ. Στ΄ Συριακός πόλεμος
(εισβολή του Αντίοχου
Δ΄ στην Αίγυπτο)

Οικονομία

Βασιλική γη

Ιερή γη

Πολιτική γη

Οι καλλιεργητές της γης

Βασιλικοί γεωργοί

Κληρούχοι

Μισθωτές

Δασμοί και φόροι (απόμειρα)

Μονοπώλια

Περιορισμοί στην κυκλοφορία νομίσματος

KOINΩNIA

Εξεγέρσεις στην πτολεμαϊκή Αίγυπτο

- 245 π.Χ. Πρώτη εξέγερση
- 217 κ.ε. π.Χ. Δεύτερη εξέγερση
- 197/185 π.Χ. Κάτω Αίγυπτος
- 206-186 π.Χ. Θηβαΐδα
- περ. 165 π.Χ. Θηβαΐδα
- 131-130 π.Χ. Χαρσίεσις
- 88-86 π.Χ. Θηβαΐδα

Πολύβιος 5.107.1-3, μετά το 217 π.Χ.

Πτολεμαίωι γε μὴν εὐθέως ἀπὸ τούτων τῶν καιρῶν συνέβαινε γίνεσθαι τὸν πρὸς τοὺς Αἰγυπτίους πόλεμον: ὁ γὰρ προειρημένος βασιλεὺς καθοπλίσας τοὺς Αἰγυπτίους ἐπὶ τὸν πρὸς Ἀντίοχον πόλεμον πρὸς μὲν τὸ παρὸν ἐνδεχομένως ἐβουλεύσατο, τοῦ δὲ μέλλοντος ἠστόχησε. Φρονηματισθέντες γὰρ ἐκ τοῦ περὶ Ῥαφίαν προτερήματος, οὐκέτι τὸ προσταττόμενον οἰοί τ' ἦσαν ὑπομένειν, ἀλλ' ἐζήτουν ἡγεμόνα καὶ πρόσωπον, ὡς ἱκανοὶ ὄντες βοηθεῖν αὐτοῖς.

- Από την εποχή εκείνη και εξής ο Πτολεμαίος συνέβη να βρίσκεται σε απευθείας πόλεμο με τους Αιγυπτίους. Γιατί ο προαναφερθείς βασιλέας, εξοπλίζοντας τους Αιγυπτίους για τον πόλεμο του εναντίον του Αντιόχου, πήρε ένα μέτρο που πολλά του προσέφερε τότε, αλλά που συνιστούσε λάθος ως προς το μέλλον. Γιατί εκείνοι, με το να νοιώθουν εξαιρετικά υπερήφανοι για τη νίκη τους στη Ραφία, δεν ήταν πλέον διατεθειμένοι να υπακούουν διαταγές, παρά έψαχναν για κάποιον αρχηγό και κατ' επίφαση ηγέτη, θεωρώντας τους εαυτούς τους απολύτως ικανούς να παραμείνουν ανεξάρτητη δύναμη, εγχείρημα το οποίο τελικά πέτυχαν λίγο αργότερα.

Υπόμνημα διαμαρτυρίας για μια φυλετική (?) διαμάχη

P.Paris 36·= C.Pap.Hengstl 38

Διονυσίωι τῶν φίλων καὶ
στρατηγῶι
παρὰ Πτολεμαίου τοῦ Γλαυκίου
Μακεδόνοσ τῶν ὄντων ἐν κατοχῇι
ἐν τῶι μεγάλωι Σαραπιείωι ἔτος
ἤδη δέκατον. Ἄδικοῦμαι
ὑπὸ τῶν ἐν τῶι αὐτῶι ἱερῶι
καλλυντῶν καὶ ἀρτοκόπων
τῶν νυνὶ ἐφημερευόντων,
10 καταβαινόντων δὲ καὶ εἰς τὸ
Ἄνουβιεῖον, Ἀρχήβιος ἱατροῦ
καὶ Μυδὸς ἱματιοπώλου καὶ
τῶν ἄλλων, ὧν τὰ ὀνόματα
ἀγνοῶ. Τοῦ γὰρ ιθ (ἔτους) Φαῶφι ια
15 παραγενόμενοι ἐπὶ τὸ
Ἄσταρτιεῖον, ἐν ᾧ κατέχομαι
ἱερῶι, εἰσεβιάζοντο βουλό-
μενοι ἐξσπάσαι με καὶ ἀλο-
γῆσαι, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς πρό-
20 τερον χρόνοις ἐπεχείρησαν
οὔσης ἀποστάσεως, **παρὰ τὸ**
Ἑλληνά με εἶναι.

- Στον Διονύσιο, έναν από τους φίλους του βασιλέα και στρατηγό, από τον Πτολεμαίο, γιο του Γλαυκία, Μακεδόνα, έναν από τους “κατόχους” στο Μεγάλο Σαραπειείο ήδη δέκα χρόνια.
- Αδικούμαι από τους καθαριστές και τους αρτοποιούς που υπηρετούν τώρα εκ περιτροπής στο ίδιο ιερό, οι οποίοι όμως κατεβαίνουν και στο ιερό του Ανούβιδος, από τον Αρχήβι, τον γιατρό, και τον Μυ, τον ιματιοπώλη, και τους άλλους των οποίων τα ονόματα αγνωώ. Γιατί στις 11 του Φαώφι του 19ου έτους, αφού έφτασαν στο μικρό ιερό της Αστάρτης, στο οποίο παραμένω κάτοχος, εισχώρησαν με τη βία θέλοντας να με σύρουν έξω και να με εκφοβίσουν, όπως ακριβώς επιχείρησαν και παλαιότερα κατά τη διάρκεια της εξέγερσης, **επειδή είμαι Έλληνας**. Εγώ, λοιπόν, αφού διαπίστωσα ότι ήταν εκτός εαυτού, κλείστηκα μέσα, καθώς όμως βρήκαν στον δρόμο τον Αρμάλιν, έναν από τους δικούς μου, τον έριξαν κάτω και τον χτύπησαν με τα χάλκινα ξυστήρια τους. Σου ζητώ, λοιπόν, να δώσεις εντολή να γράψουν στον Μενέδημο, τον υφιστάμενό σου στο ιερό του Ανούβιδος, να τους εξαναγκάσει να μου αποδώσουν δικαιοσύνη, και αν δεν συμμορφωθούν, να τους στείλει σε σένα για να αποφασίσεις γι’ αυτούς με αγάπη για τη δικαιοσύνη. Σε χαιρετώ.
- Στον Μενέδημο. Φρόντισε να του αποδοθεί δικαιοσύνη. 19ο έτος, 19 Φαώφι.